

Reinier Baas

Vrije geest

Je maakt naam als jazzgitarist terwijl het publiek denkt dat je vrolijke punkrock speelt en zelf zeg je het meest geïnspireerd te worden door moderne klassieke componisten als Prokofjev en Stravinsky. Je wint een Edison en speelt door het hele land terwijl je eigenlijk het liefst in de luwte opereert. Welkom in de wereld van Reinier Baas. tekst Mike Cachola foto's Fred van Diem

Reinier Baas is druk. Hij speelt veel, met verschillende formaties waaronder zijn eigen More Socially Relevant Jazz Music Ensemble (waarvoor hij ook de muziek componeert), met het New Rotterdam Jazz Orchestra, met Windkracht 7 en met een eigen trio. Hij schrijft, repeteert en werkt in de studio aan zijn derde album, en reist regelmatig vanuit Amsterdam naar New York om daar "op zijn donder te krijgen" zoals hij zelf zegt. Als beloning mocht hij eind vorig jaar de Edison Jazz/World mee naar huis nemen.

Haat-liefdeverhouding

Je werkt nu aan je derde album terwijl je vorige albums veel aandacht kregen en je nu ook een Edison hebt gewonnen. Geeft dat extra druk?

"Vooral tijdsdruk. Ik regel alles zelf, van de hoes tot de distributie, inclusief het boeken van de studio, het regelen van de repetities, stukken schrijven, partijen maken, optredens boeken. Alles moet tegelijk en dat hakt er nu in. Het is veel, maar dat geeft niet omdat ik werk aan iets dat voor mij belangrijk is. Ik sta dus wel elke dag op met het gevoel van: we gaan er weer tegenaan.

"Waar ik meer last van heb is dat mensen je graag willen labelen. Voor je het weet ben je voor de rest van je leven die leuke, jonge, eigenzinnige gitarist. Ze verwachten nu ook dat ik vrolijke rockliedjes speel omdat er daar twee van op mijn eerste twee platen staan en dat zijn natuurlijk net de liedjes die de radio eruit pikt. Dus nu denkt iedereen: Reinier maakt vrolijke

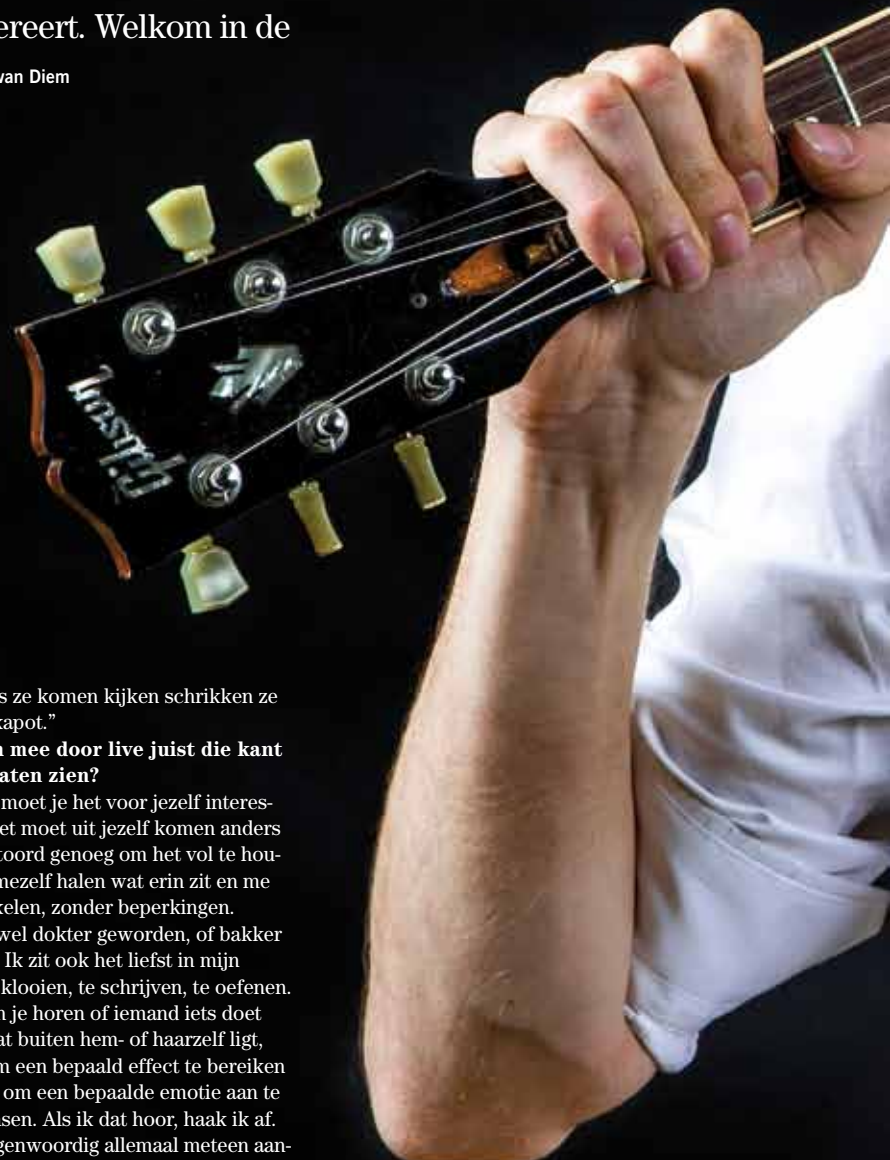
punkrock en als ze komen kijken schrikken ze zich helemaal kapot."

Ga je daarin mee door live juist die kant van jezelf te laten zien?

"Uiteindelijk moet je het voor jezelf interessant houden. Het moet uit jezelf komen anders is niemand gestoord genoeg om het vol te houden. Ik wil uit mezelf halen wat erin zit en me blijven ontwikkelen, zonder beperkingen. Anders was ik wel dokter geworden, of bakker of weet ik veel. Ik zit ook het liefst in mijn oefenruimte te klooiën, te schrijven, te oefenen. Volgens mij kun je horen of iemand iets doet met een doel dat buiten hem- of haarzelf ligt, bijvoorbeeld om een bepaald effect te bereiken bij het publiek, om een bepaalde emotie aan te spreken in mensen. Als ik dat hoor, haak ik af.

"Het moet tegenwoordig allemaal meteen aanspreken en daarom is de muziek die ik maak een

>>

>> uitzondering, iets waar je echt de tijd voor moet nemen. Als je ons voor het eerst hoort, heb je geen idee wat er aan de hand is. Pas als iemand voor de tweede keer komt, gaan ze het horen, gaan ze het geloven. Het is net als met conceptuele kunst: je hebt context nodig voor je begrijpt wat er aan de hand is. Anders mis je een hoop dingen. Ten eerste moet je al die instrumenten uit elkaar houden en snappen dat ze allemaal samenwerken aan één verhaal dat ter plekke ontstaat. Als je dat niet weet, dan zit je daar en denk je: wat zijn die vijf gasten nou in een rondje aan het masturberen daar op het podium? Ik kan me dat goed voorstellen. Ik probeer ook wel dingen te schrijven die wel die bovenlaag hebben die meteen aanspreekt. Om houvast te geven om mensen daarna mee te kunnen nemen. Dat hoeft helemaal geen concessie te zijn aan je muziek; ik zie dat meer als een leuke opdracht. Daarom schrijf ik ook wel dingen met hooks erin, riffs. De gitaar leent zich daar goed voor."

Je hebt wel eens gezegd dat je een haat-liefdeverhouding met de gitaar hebt...

"Je moet je in allerlei bochten wringen om op gitaar iets te spelen dat een kind van twee op de piano kan. Ik luister veel naar klassiek, Prokofjev, Ravel, Stravinsky, Bartók, en dan met de partituur erbij. Dat is harmonisch honderd keer geavanceerder dan wat ik doe. Ik wil graag weten hoe dat zit, hoe die muziek is ontstaan, hoe de stemvoering is. Als je hun muziek wil spelen kom je erachter dat de gitaar eigenlijk een heel gemankeerd instrument is. Het is een grillig ding, met die kut B-snaar. Niet te doen eigenlijk."

New York

Waarom zien we jou wel overal terwijl je van de meeste conservatoriumjongens nooit meer iets horen?

"Ten eerste is dat een kwestie van smaak. Ten tweede heb je ook jongens die gewoon het ambacht willen leren, de traditie willen voortzetten. Dat is ook te gek. Het is een tweedeling tussen uitzoeken waarin jij verschilt van de rest, of iets wat al bestaat zo mooi mogelijk uitvoeren. Er zijn veel stille helden, ontzettend goed en radicaal maar volslagen onbekend. Natuurlijk helpt het ook als je altijd op tijd bent en niet aan de drank, bijvoorbeeld."

Jij bent duidelijk meer een vrije geest.

"Ja, en ik heb mazzel gehad dat ik die andere gasten in mijn bandje tegen het lijf ben gelopen. We zijn gelijkgestemde geesten, streven dezelfde doelen na. Toen ik (*saxofonist*) Ben van Gelder voor het eerst hoorde dacht ik: Jezus, dat kan dus ook. Hij is een monster en zelfs nog een paar jaar jonger dan ik. Al die gasten zijn monsters. (*Saxofonist*) Joris Roelofs ook, ook zo'n wonderkind. Ik heb er veel aan gehad dat dat soort muzikanten in mijn buurt rondliepen, want je kan veel uit jezelf halen, maar niet alles. Alleen al het arbeidsethos van die gasten, hoe hard ze werken. Dat heeft me een paar jaar geleden wel wakker geschud. Ik oefen graag dus ik heb het nooit moeilijk gevonden om veel te doen. Ik wil graag ontdekken, uitzoeken; hoe diep het konijnenhuis is, zeg maar. Alleen de discipline – efficiënt werken, op tijd opstaan – dat is pas later gekomen. In mijn studententijd was dat er nog niet, dat was vooral veel klooiën."

Dat klooiën heeft er wel voor gezorgd dat je met een 10 van het conservatorium kwam.

"Ik heb geluk gehad met de gasten van wie ik les heb gehad, Martijn van Ittersson, Jesse van Ruller, Maarten van der Grinten... dat zij allemaal kunstenaars, vrije geesten. Eerlijk gezegd ben ik ook niet heel veel naar school geweest. Dat heeft mij een hoop tijd gegeven om mijn eigen concepten na te jagen. Ik wil de lezers thuis natuurlijk niet aanraden om niet naar hun les te gaan!"

Wat heb je met New York?

"Ik ga er zo vaak mogelijk heen, twee van mijn beste vrienden en bandleden wonen daar. Ik ken daar veel mensen en de muziek daar is van een krankzinnig hoog niveau. Je merkt direct dat jazz in New York veel meer onderdeel van de cultuur is, er wordt anders naar muzikanten gekeken ook. Ze nemen het vak serieuzer en ze kennen de muziek ook beter. In koffietentjes wordt Billie Holiday gedraaid en Coltrane in de Starbucks. Op elke straathoek in Manhattan is gewoon jazz te horen. Er is meer respect voor jazz, al sta je wel gewoon voor een tientje te spelen, hoor. En dan moet je ook nog je eigen tosti betalen. Het is keihard werken daar. New York kent een hele grote concentratie van uitstekende muzikanten, die ook bijna allemaal zonder werk zitten. Die zijn stuk voor stuk keihard bezig om er bovenuit te springen, spelen de hele dag samen bij mensen in de woonkamer. De hele dag! Allemaal gasten waar je wat van kunt leren. Het is schrikken hoe professioneel ze zijn. Zet ze een partij voor hun neus en ze vreten het op alsof ze hem al tien jaar kennen. Je kunt je geen fouten of laksheid veroorloven, dat merk je direct. Als je een partij meeneemt die niet klopt dan hebben ze meteen iets van: wat ben je nou aan het doen, wat moet ik hiermee? *You're wasting my time*. Het is pittig maar tegelijkertijd gaaf om zo'n grote groep gelijkgestemden te zien, om je daarin te bevinden. In Amsterdam heb je veel meer tijd om te studeren, om projecten op te zetten. In New York moet je toch drie of vier dagen gewoon in een bar werken of zo want je kunt daar als muzikant echt je geld niet verdienen, hoe goed je ook bent. De gasten die elke zomer door Europa toeren zijn de absolute top en vlak daarachter zit een grote groep die vrijwel even goed is. Het is te gek om daarmee te spelen en te praten. Daarom zit ik daar zo veel mogelijk, om te leren, concerten te checken en op mijn donder te krijgen."

Spaanders

Je eerste twee eerste twee albums lijken enigszins op elkaar omdat er toegankelijke, rockachtige stukken op staan en een groots sologitaarstuk waarin je laat zien wat je allemaal kan...

"Ik heb daar geen spijt van hoor, dat moest er eerst uit. Het gaat nu veel minder om wat ik kan. Niet dat ik niets meer te bewijzen heb op mijn 28e, maar ik wil dat het nu meer gaat om de muziek. Dat geldt ook voor de rest. We zijn ons beter bewust van onze rol in de band en hoeven minder uit onze plaat te gaan en veel noten te spelen om duidelijk te maken dat er volgens ons iets belangrijks aan de hand is. Er is ook meer samenhang tussen de stukken. Dat was bij de tweede ook al beter, trouwens. Veel

stukken zijn gebaseerd op hetzelfde motief, op dezelfde kleine hoeveelheid informatie. Op het eerste album staan natuurlijk mijn greatest hits tot dan toe, de beste nummers die ik tot op dat moment in mijn leven geschreven had. Op de tweede stonden ook nog wel stukken die al een tijdje in de koker hadden gezeten. Voor nummer drie ben ik helemaal met niets begonnen. Ik heb de nieuwe stukken nog niet live kunnen proberen omdat ze morgen zagezegd pas af zijn en we nog niet hebben kunnen repeteren. Maar die gasten spelen zo goed dat het vast wel in orde komt."

Is je benadering nu anders dan bij je vorige twee albums?

Zeker, hoewel een paar dingen overeen zijn gebleven; ik schrijf heel erg op de man, op het lijf van de muzikanten. Vaak is de aanleiding voor een stuk ook iets dat zij geïmproviseerd hebben of vaak spelen. Uitgangspunt is ook dat het elke avond anders moet klinken. Daarom ben ik veel minder op gaan schrijven. Ik weet nu veel beter waar je iemand zijn gang kunt laten gaan. Ik heb meer vertrouwen dan in het begin, eerst vond ik het allemaal doodeng, dacht: het moet wel allemaal kloppen. Nu weet ik dat het wel goed komt. En het is niet zo erg als het eens niet helemaal gaat als bedoeld: waar gehakt wordt vallen spaanders."

Ben je ook wel eens onzeker over je eigen spel?

"Als ik speel niet, maar tussendoor kan het vrij duister zijn. Als je eens slecht gespeeld hebt, aan het oefenen bent of iets nieuws moet verzin- nen en er komt niets... Dat is verschrikkelijk. Soms gaat het niet en wel zo dat het publiek het ook merkt. Dat hangt samen met hoeveel risico je neemt... als je improviseert kan het ook wel eens kut klinken, als je geen goede ideeën hebt."

Je hebt een vrij droeg geluid, dat helpt ook niet op dat soort avonden...

"Je hebt veel gasten die zich verschuilen achter een hele bak delay. Ik vind dat niet mooi mengen met de rest, net of jij in een kathedraal staat te spelen en de rest in een -10 dB kamer; dat slaat natuurlijk nergens op. Kwestie van smaak. Het maakt het spelen inderdaad niet makkelijker. Het is geen kwestie van moeilijk doen als het ook makkelijk kan. Ik hou ervan als je heel duidelijk de gitaar erdoor kunt horen. Ik ben niet tegen effecten hoor, ik experimenteer er veel mee. Het kan allemaal. Zoals Bill Frisell het doet, is waanzinnig; als ik het doe voelt het niet helemaal lekker. Waarom weet ik niet, dat zou ik mijn psycholoog moeten vragen. Grapje hoor! Iedereen heeft zijn eigen weg. Ik vind het vervelend als iedereen Kurt Rosenwinkel na gaat doen, met tien delay-pedalen en een liter reverb. Vaak kunnen die gasten helemaal niet zo goed spelen en trapt het publiek er toch in omdat er delay op zit. Dat gaat de tand des tijds niet doorstaan."

Harmonische taal

Hoe heeft je eigen spel zich ontwikkeld vanaf je eerste album tot nu?

"Het is wat rustiger geworden. Ik ben altijd op zoek en ik heb wat ideeën gevonden die ik verder wil uitwerken. Zo doe ik veel met losse snaren. Daar heb ik lang op gestudeerd. Ik probeer dat met alternate-picking te doen, alleen als het niet gaat gebruik ik daar mijn vingers bij. Ik vind het

“Kurt Rosenwinkel naspelen met tien delaypedalen en een liter reverb: dat gaat de tand des tijds niet doorstaan”

 	<p>Xxxxxxxxxx xxxxxxxxxx</p> <p>Beluister Reinier Baas' eerste twee albums 'More Socially Relevant Jazz Music' en 'Mostly Improvised Instrumental Indie Music'</p>	<p>Gitarist DIGITAAL</p>
--	--	---

>> mooi hoe losse snaren doorklinken, ze zijn ook zuiverder. Als je een snaar niet fret, blijft de hele boventonenreeks intact en dat geluid kun je op geen andere manier krijgen. Daarom klinkt een harp of een piano zo open. Die hebben alleen maar losse snaren. Een gitaar klinkt veel grilliger, is altijd vals en als je een foutje maakt – je slaat de verkeerde snaar aan, of je drukt hem niet goed in of zo – klinkt het meteen afgrijselijk.”

Betekent dat dat je meer naar pianisten luistert dan naar blazers, zoals de meest jazzgitaristen?

“Ik haal veel ideeën uit het spel van pianisten, maar jat ook van blazers. De laatste tijd luister ik trouwens ook veel naar gitaristen, meer dan vroeger in elk geval. Bij klassieke muziek luister ik naar piano maar ook naar orkesten. Ik probeer als een heel orkest te klinken op dat ding, niet alleen maar als de gitaarpartij, zeker als ik trio speel.

“Gelukkig klink ik daarom iets anders dan andere gitaristen. Al mijn gitaarhelden klinken volledig als zichzelf en niet als de zoveelste jazzgitarist. Die inwisselbaarheid probeer ik zo veel mogelijk te vermijden. Daarom doe ik ook niet zo graag projecten waarbij alles vastligt. Zodra iemand begint van: ‘hier zoek ik een Steely Dan-geluid’ of zo, dan haak ik af... Vraag dan iemand die dat geluid al heeft.

“Ik heb een eigen harmonische taal die ik najaag, en heb met een hoop vallen en opstaan een systeem ontdekt dat ik kan uitwerken. Dat systeem is gebaseerd op majeuretoonladders waarbij ik de grondtoon, tert, kwint en septiem overeind houd en dan pas ik de 2, 4 en 6 aan. Voor de secunde zijn er drie opties, verlaagd, gewoon en verhoogd, voor de kwart heb je normaal en verhoogd en voor de sext heb je verlaagd, normaal en verhoogd. Dat geeft drie keer twee keer drie is achttien verschillende ladders met hun eigen harmonische eigenschappen en karakter. Het blijft functioneel omdat je een normale vierklank hebt, maar het klinkt heel vreemd. Het is niet atonaal, maar ook niet helemaal diatonisch en in dat schemergebied begeef ik me graag. Je haalt je wel een boel werk op de hals met al die modi, maar je wordt beloond omdat je de meest waanzinnige dingen tegenkomt. Bovendien is het heel toepasbaar in een jazzcontext, ook buiten mijn eigen muziek. Over elk akkoord kun je een van die modi plempen en dan weet niemand wat er aan de hand is! Qua vingerzettingen is het alleen niet altijd overzichtelijk en soms raak ik gewoon in de knoop. Het belangrijkste is dat je al die klanken ook in je oren krijgt. Dus ik zing al die ladders en arpeggio's en ik schuif akkoorden door de toonladder heen over de hals. Ik probeer die vertaalslag tussen wat ik hoor en het spelen ervan zo klein mogelijk te houden. Ik zie wel alle functies liggen op de hals en zodra ik het ook hoor, weet ik waar ik mijn vingers moet neerzetten.”

Ten slotte, heeft je Edison je geholpen?

“Toch wel. Het blijft lastig: de podia hebben alle troeven in handen dus je blijft overgeleverd aan de grillen van de dag. Het is niet zo dat ze nu allemaal voor mijn deur staan om te vragen of ik alsjeblieft wil komen spelen, maar zo'n prijs helpt wel. Dat ik met het Metropole Orkest heb kunnen spelen is natuurlijk te gek, waanzinnig. Het was met Martijn Vink op drums en daar speel ik geregeld mee, dat was echt een feestje. Ik hoop in de toekomst veel te kunnen spelen,

liefst met mijn eigen bandje. Dat is wel een bijzonder geheel geworden omdat we jarenlang de tijd hebben genomen om naar elkaar toe te groeien. Spelen is van levensbelang want een jazzalbum is maar een momentopname, één versie van de waarheid, en je moet dat steeds weer

opnieuw beleven. Ja, veel spelen en kijken tot hoe ver het gaat, waar mijn grenzen liggen, wanneer de ideeën ophouden. Doorgaan tot ik het echt niet meer weet. Als ik ga denken: wat moet ik nou weer verzinnen, dan ga ik wat anders doen.”

Gibson & Fender

Reinier Baas is afkomstig uit een muzikale familie en begon op een Samick Stratocaster-kopie (“300 gulden inclusief versterker, hoes en snoer”). Tegenwoordig speelt hij vrijwel exclusief op een semi-akoestische Gibson ES-339, een compacte versie van de veel bekendere ES-335. “Die gitaar heeft een hele specifieke klank die bij me is gaan passen. Eigenlijk kun je elke gitaar wel laten klinken zoals je wilt; het is veel belangrijker hoe een gitaar is afgesteld, wat voor plectrum je gebruikt en welke snaren erop zitten. Ik sla vrij hard aan en gebruik de ronde kant van het plectrum.”

Zijn versterker is een Fender Deluxe Reverb. “Het heeft lang geduurd voor ik wist hoe ik die moest gebruiken. Ik heb er allereerst hele goede buizen in laten zetten en nu hij al wat ouder is, gaat het steeds beter klinken. Het geluid krijgt een eigen karakter. Ik zet hem ook altijd net iets te hard, dan zit er zo'n lekker randje aan, ook al gaat het tegen de pijngrens van die andere gasten aan. Nou ja, het is *mijn* band, kom nou! (lacht). Als ik op een andere versterker speel is het meestal ook goed. Zo lang er maar buizen inzitten, anders word ik ongelukkig.”

www.reinierbaas.com

